

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ І ТЕХНОЛОГІЙ У
ТВАРИННИЦТВІ

Кафедра гігієни тварин та
ветеринарного забезпечення
кінологічної служби НПУ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання програми навчальної практики дисципліни
«Гігієна тварин і ветеринарна санітарія»
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 211 (Н6) «Ветеринарна медицина»

м. Кам'янець – Подільський
2025 рік

УДК 619:616.9(075.8)

Укладачка:

Світлана ЛАЙТЕР-МОСКАЛЮК

доцентка кафедри гігієни тварин та ветеринарного
забезпечення кінологічної служби НПУ,
кандидатка ветеринарних наук

**Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»
(протокол № 4 від 28 травня 2025 року)**

Рецензенти:

Юрій ПЕРКІЙ,

завідувач лабораторії ветеринарної санітарії та експертизи продуктів
тваринництва Тернопільської дослідної станції Інституту ветеринарної
медицини НААН кандидат ветеринарних наук, старший науковий співробітник

Сергій КЕРНИЧНИЙ,

кандидат ветеринарних наук, доцент Закладу вищої освіти «Подільський
державний університет»

Методичні рекомендації до виконання програми навчальної практики з
дисципліни «Гігієна тварин і ветеринарна санітарія» для здобувачів другого
(магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 (Н6) «Ветеринарна
медицина. Світлана ЛАЙТЕР-МОСКАЛЮК Кам'янець-Подільський: ЗВО
«ПДУ», 2025. 26 с.

Методичні рекомендації розраховані для здобувачів вищої освіти спеціальності
211 «Ветеринарна медицина» в яких розглянуто теми навчальної практики з
дисципліни «Гігієна тварин і ветеринарна санітарія». У рекомендаціях
висвітлено тему та мету, матеріальне забезпечення, місце проведення, перелік
практичних завдань. Методичні рекомендації містять контрольні питання та
список літератури.

© ЗВО «ПДУ», 2025

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ГІГІЄНА ТВАРИН І ВЕТЕРИНАРНА САНІТАРІЯ»

Вступ.

Навчальна практика є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх лікарів ветеринарної медицини та спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих під час вивчення дисципліни, формування професійних компетентностей, розвиток аналітичного мислення й умінь приймати обґрунтовані рішення у виробничих умовах. Практична підготовка дозволяє поглибити і закріпити теоретичні знання, отримані в процесі вивчення навчальної дисципліни «Гігієна тварин і ветеринарна санітарія», а також набути необхідних умінь і навичок, що забезпечують здатність майбутніх фахівців ефективно здійснювати професійну діяльність.

Особлива увага приділяється питанням мікроклімату тваринницьких приміщень, гігієни годівлі та напування, утримання різних видів сільськогосподарських тварин, організації ветеринарно-санітарних заходів.

Методичні рекомендації до виконання програми навчальної практики з дисципліни «Гігієна тварин і ветеринарна санітарія» розроблені для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 (Н6) «Ветеринарна медицина» з метою забезпечення системного, послідовного та ефективного засвоєння практичних навичок у сфері забезпечення здоров'я тварин, профілактики захворювань та дотримання ветеринарно-санітарних вимог у господарствах різних форм власності.

Зміст методичних рекомендацій відповідає вимогам освітньо-професійної програми підготовки магістрів зі спеціальності 211 (Н6) «Ветеринарна медицина», чинним нормативно-правовим актам у галузі ветеринарної медицини та принципам біобезпеки і благополуччя тварин. У рекомендаціях визначено мету і завдання практики, і послідовність виконання практичних завдань та критерії оцінювання результатів навчання.

Мета навчальної практики

Мета – поглибити та систематизувати знання, набуті студентами під час лекційних і лабораторних занять з основ сучасної зоогієни, та сформувати здатність застосовувати їх у виробничих умовах для організації й проведення комплексу ветеринарно-санітарних заходів, спрямованих на збереження здоров'я тварин, підвищення їх продуктивності.

Завдання навчальної практики

Завдання – оволодіти сучасними теоретичними підходами і практичними навичками з метою впровадження у тваринницьку практику інноваційних технологій утримання та використання тварин.

Здобувач повинен знати:

- 1) методику проведення санітарно-гігієнічної оцінки території тваринницької ферми та конкретного тваринницького приміщення;
- 2) методику проведення санітарно-гігієнічної оцінки кормів і питної води;
- 3) методику проведення санітарної оцінки гнойового господарства, способів утилізації трупів тварин;
- 4) організацією проведення дезінфекції, дезінсекції та дератизації тваринницьких приміщень.

Здобувач повинен вміти:

- 1) проводити санітарно-гігієнічну оцінку території тваринницької ферми щодо місця розташування відносно населеного пункту, проїзних доріг, наявності зелених насаджень, огорожі, санпропускника, дезбар'єру, зонування території ферми, тип забудови, наявність вигульних майданчиків, стан під'їзних доріг;
- 2) проводити санітарно-гігієнічну оцінку тваринницького приміщення (бальну оцінку мікроклімату, ефективності роботи системи вентиляції та каналізації);

- 3) проводити санітарно-гігієнічну оцінку кормів та аналіз годівлі тварин (стан кормового двору, зберігання різних видів кормів, способів приготування кормів до згодовування та їх роздачу, визначення якості різних видів кормів органолептичним методом);
- 4) проводити санітарно-гігієнічну оцінку вододжерела, води та системи водопостачання у господарстві;
- 5) проводити ветеринарно-санітарну оцінку гнойового господарства (прибирання та зберігання гною), методів утилізації трупів тварин.
- 6) вміти розрахувати потребу дезінфікуючих засобів, інсектицидів та ратицидів для конкретного приміщення.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Попередньо готується база проходження навчальної практики, проводиться інструктаж здобувачів щодо мети, завдань і змісту навчальної практики. Перед початком навчальної практики проводиться інструктаж з техніки безпеки і правилами поведіння у тваринницькому приміщенні. При проведенні ветеринарно-санітарних досліджень приміщень слід виключити можливість травмування людей тваринами. При проходженні навчальної практики студенти зобов'язані бути одягненими в халати і шапочки. Біля тварин слід поводитись сміливо, спокійно, впевнено і лагідно. Якщо дослідження проводиться поблизу тварини, то її окликають і заспокоюють. Забороняється грубе поводження з тваринами. Не допускається також робити поряд з твариною різкі рухи, раптово доторкатися до її тіла, особливо області паху, тазових кінцівок, присідати чи опускатися на коліна біля великих тварин.

Навчальна практика проводиться на базі навчальної клініки факультету, зооветеринарної клініки НДЦ «Поділля» та інших базових господарствах, які відповідають вимогам щодо виконання програми навчальної практики.

Обсяг навчальної практики складає 15 годин, під час яких проводиться три заняття якими передбачено виконання відповідних практичних завдань та

даються методичні рекомендації по їх виконанню. Кожне заняття навчальної практики включає тему та мету, матеріальне забезпечення, місце проведення, перелік практичних завдань.

КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Керівництво практикою проводять викладачі кафедри. Викладачі постійно слідкують за дотриманням техніки безпеки, надаючи здобувачам необхідні консультації. В організації та керуванні навчальною практикою за необхідності приймають участь і ветеринарні спеціалісти господарств.

Заняття 1

Тема: Санітарно-гігієнічна оцінка території тваринницької ферми та конкретного тваринницького приміщення.

Мета: Проведення санітарно-гігієнічної оцінки території тваринницької ферми, санітарно-гігієнічної оцінки тваринницького приміщення (бальної оцінки мікроклімату, ефективності роботи системи вентиляції та каналізації).

Матеріальне забезпечення: термометри, психрометри, анемометри, кататермометри, секундоміри, рулетки, мірні палки, 0,005н розчин бариту, шприц Жане, газоаналізатор УГ-2, люксметр, чашки Петрі з МПА, робочий зошит, ручка.

Місце проведення практики: Територія та приміщення для утримання тварин навчальної клініки факультету, зооветеринарної клініки НДЦ «Поділля». На період роботи двері приміщення зачиняють, тварин розташовують на свої місця.

Завдання 1. Провести оцінку території тваринницької ферми щодо місця розташування відносно населеного пункту, проїжджих доріг, наявності зелених насаджень, огорожі, санпропускника, дезбар'єру; охарактеризувати облаштування території ферми: зонування, тип забудови, наявність вигульних майданчиків, стан під'їзних доріг. Співставити з існуючими ветеринарно-санітарними та природоохоронними нормативами і вимогами. За результатами досліджень скласти акт санітарно-гігієнічного обстеження приміщення за наведеною формою (схема 1).

Ветеринарно-санітарне обстеження тваринницької ферми та приміщенняОбстеження проведено _____
(дата обстеження)

Назва господарства _____

Район _____

Область _____

Розміри території ферми _____

Рельєф території ферми _____

Напрямок переважаючих вітрів _____

Загальна площа ферми, м² _____Площа м² на 1 тварину _____Обстежувався об'єкт _____ на _____
голів

(корівник, свинарник, конюшня, вівчарня, пташник)

Побудовано за типовим проектом № _____

Загальна характеристика і розміри приміщення: довжина _____ м,

Ширина _____ м, висота _____ м.

Площа: загальна _____ м², корисна _____ м², на 1 голову _____ м².Кубатура приміщення: _____ м³, корисна _____ м³, на 1 голову _____ м³.

Конструктивні рішення будови:

Фундамент _____
(тип, матеріал, глибина закладки)

Стіни _____

Перекриття _____
(тип, горищне, без горищне, суміщене, утеплення, наявність конденсату)Підлога у приміщенні _____
(матеріал, конструкція, санітарний стан)Підлога у проходах кормових
гнойових _____

Характеристика внутрішнього планування будівлі _____

• _____
(наявність основних і підсобних приміщень, внутрішні розміри приміщення, розташування тварин, кількість і розміри• _____
рядів, секцій, стійл, станків, боксів, ширина і довжина стійла, станка, секції, спосіб доїння і тип доїльної установки,• _____
щільність розташування тварин у станках, секціях)Годівниці _____
(матеріал, розміри, фронт годівлі на 1 голову, фронт напування)• _____
спосіб доставки і роздачі кормів, кратність годівлі)Прив'язі _____
(тип, конструкція)

Вікна _____
(кількість, розміри, вид застосування, висота від підлоги, санітарний стан)

Штучне освітлення _____
(кількість ламп, вид світильників, загальна потужність (Вт))

Ворота і двері _____
(кількість, розміри, тип, утеплювач, санітарний стан)

Водопостачання _____
(джерело, система водопостачання, тип напувалок, навантаження на 1 напувалку)

Система прибирання гною: каналізація _____
(спосіб прибирання і транспортування гною до місця

зберігання, кратність прибирання, стан гнойових каналів, їх розміри)

Підстилка _____
(наявність, вид, витрати, місце зберігання)

Система вентиляції _____
(тип, обладнання, повітрообмін у приміщенні,

кількість та розміри витяжних і припливних каналів, наявність вентиляторів, їх потужність, санітарний стан)

Дезбар'єр _____

Санперепускник _____

Дезкилимки _____

Відповідність будівлі проєкту _____

Відповідність будівлі вимогам норм технологічного проєктування, БН і П,
ветеринарно-санітарним вимогам _____

Висновки _____

Пропозиції _____

Обстеження провели: 1. _____ (підпис)

2. _____ (підпис)

3. _____ (підпис)

Завдання 2. Провести комплексну бальну оцінку мікроклімату у конкретному приміщенні для утримання тварин та порівняти його з нормативними даними.

Параметри мікроклімату відзначати за схемою представленою в таблиці 1.

Таблиця 1

Комплексна бальна оцінка мікроклімату тваринницького приміщення

№ п/п	Показники	Нормативні дані	Отримані результати
1	Тип приміщення		
2	Кількість тварин		
3	Середні показники:		
а	-жива маса, кг		
б	-продуктивність, кг		
4	Температура:		
а	-коливання, °С		
б	-середня:		
	°С		
	бали		
5	Вологість:		
а	-абсолютна, г/м ³		
б	-відносна:		
	%		
	бали		
в	-дефіцит насиченості, г/м ³		
г	-точка роси, °С		
6	Рух повітря:		
а	-катаіндекс, мкал·см ² /с		
б	-швидкість руху повітря:		
	м/с		
	бали		
7	Природна освітленість:		
а	СК		
б	КПО, %		
в	люкс		
8	Штучна освітленість:		
а	Вт/м ²		
б	люкс		
9	Газовий склад:		
а	-вуглекислий газ (СО ₂), %		
б	-аміак (NH ₃):		
	мг/м ³		
	бали		
в	-сірководень (H ₂ S), мг/м ³		
10	Бактеріальне забруднення:		
	тис.м.т./м ³		
	бали		
11	Сумарна оцінка мікроклімату, бали		
Висновок:			

Завдання 3. За результатами отриманих даних провести теоретичний розрахунок вентиляції та теплового балансу у конкретному приміщенні для утримання тварин.

Контрольні питання:

1. Прилади, які використовують для вимірювання температури повітря.
2. Порядок вимірювання температури повітря в тваринницьких приміщеннях.
3. Температурний оптимум для різних видів та статево-вікових груп тварин.
4. Принцип дії психрометрів і гігрометрів.
5. Яка буде відносна вологість при однакових показаннях «сухого» і «вологого» термометрів?
6. Правила роботи з психрометром Августа і Ассмана.
7. Поясніть будову і принцип дії барометра-анероїда та барографа.
8. Яке практичне значення має вимірювання атмосферного тиску?
9. Якими приладами вимірюють великі (вище 0,5 м/с) швидкості руху повітря?
Принцип їх дії.
10. Якими приладами вимірюють малі швидкості руху повітря? Принцип їх дії.
11. «Роза вітрів», її значення. Правила графічного зображення «рози вітрів».
12. Норми швидкості руху повітря у приміщеннях.
13. Світловий коефіцієнт, принцип його розрахунку, нормативи.
14. Будова люкметра і правила люкметрії.
15. Коефіцієнт природного освітлення, принцип його вирахування. Нормативи.
16. Як розрахувати питому потужність штучного освітлення? Нормативи.
17. Джерела надходження та вплив на організм тварин вуглекислого газу. ГДК у повітрі тваринницьких приміщень.
18. Джерела надходження та вплив на організм тварин чадного газу. ГДК у повітрі тваринницьких приміщень.
19. Джерела надходження та вплив на організм тварин аміаку. ГДК у повітрі тваринницьких приміщень.
20. Джерела надходження та вплив на організм тварин сірководню. ГДК у повітрі тваринницьких приміщень.
21. Принцип визначення мікроорганізмів в повітрі методом «вільного» осідання.

Заняття 2

Тема: Санітарно-гігієнічні вимоги до кормів і питної води.

Мета: Провести санітарно-гігієнічну оцінку кормів та годівлі тварин. Провести санітарно-топографічне обстеження вододжерела та органолептичну оцінку води на фермі.

Матеріальне забезпечення: Термометри, скляні колби об'ємом 250мл, скляний циліндр висотою 45см, дротина з кільцем, лінійка, ботанічний атлас, робочий зошит, ручка.

Місце проведення практики: Територія, кормовий двір, пасовище навчальної клініки факультету, зооветеринарної клініки НДЦ «Поділля», річка Мукша.

Завдання 1. Провести санітарно-гігієнічну оцінку кормів та годівлі тварин (стан кормового двору, зберігання різних видів кормів, способів приготування кормів до згодовування та їх подачу до годівниць, визначення якості різних видів кормів органолептичним методом).

Завдання 2. Провести визначення наявності отруйних рослин у сіні та на пасовищі за клінічними ознаками, згідно схематичної класифікації М. В. Демчука зі співавт. (1994), табл.2.

Таблиця 2

Визначення отруйних рослин на пасовищах або в сіні за ознаками зумовленого ними захворювання

Основні клінічні ознаки							
Ураження центральної нервової системи				Без ураження центральної нервової системи			
Збудження цнс		Пригнічення цнс		Дія на функції органів травлення		Дія на функції інших органів	
Лише збудження	Збудження та ін.ознаки	Лише пригнічення	Пригнічення та ін.ознаки	Лише травлення	Травлення і дихання	Лише на серце	На печінку
Омег	Полин	Чистотіл	Кірказон	Проліска	Гірчиця	Конвалія	Люпин
Беладонна	Багно звичайне	Бугень	Сокирки польові	Молочай	Сухоребрик	Горицвіт	Жовтозілля
Блекота	Жовтеці	Хвощі	Чемериця	Кукіль	Жеруха	Вороняче око	Геліотроп
Дурман	Анемона	Пажитниця	Аконіт	Паслін	Жовтушник	Наперстянка	
Цикута отруйна	Калюжниця	Мак	Сухоцвіт	Звіробій			
		Болиголов		Берізка			
		Собача петрушка					

Завдання 3. Провести за схемою 2 санітарно-топографічне обстеження вододжерела (річка Мукша), водопійного інвентарю, дати органолептичну оцінку води. Звернути увагу на організацію напування у літній пасовищний період утримання худоби.

Схема 2

Санітарно-топографічне обстеження річки (струмка):

-адреса і назва річки, звідки вона бере свій початок і куди впадає, які притоки впадають в неї;

-розміри (ширина) її на час обстеження і в період паводку, висота підйому води;

- тривалість весняного паводку, чи пересихає річка влітку і перемерзає зимою, чи вливаються в неї джерела;
- характер рельєфу оточуючої місцевості, стан дна річки;
- стан берегів річки (спадні і покриті рослинністю чи обривисті)
- на якій відстані від берега розташовані житлові будинки, тваринницькі ферми, промислові підприємства, особливо ті, що переробляють тваринницьку сировину, звалища сміття, гноєсховища, вбиральні та ін.;
- чи є гребля або загата (її обладнання, матеріали, призначення);
- можливість забруднення річки стоками промислових підприємств, тваринницьких ферм, хімічних заводів;
- водовикористання річки і для яких потреб: промислових, господарських, питних, поїння тварин, протипожежних та інших;
- якщо проводиться водозабір, то на якій відстані від можливих джерел забруднення.

Контрольні питання.

1. Навести класифікацію природних вододжерел.
2. Санітарно-гігієнічні вимоги до питної води.
3. Порядок проведення санітарно-топографічного обстеження вододжерела.
4. Порядок відбору і доставки проб води для лабораторного дослідження.
5. Як визначаються фізичні властивості води (температура, запах, смак, колір, прозорість, каламутність, сухий залишок)?
6. Фактори, що обумовлюють зміни фізичних показників води і вимоги до них згідно ДСан Н і П 2.2.4-171-10.
7. Назвати правила відбору для дослідження проб грубих кормів.
8. Назвати правила відбору для дослідження проб соковитих кормів.
9. Назвати правила відбору для дослідження проб концентрованих кормів.
10. Назвати і деталізувати органолептичні показники доброякісного сіна, соломи, полови.
11. Назвати і деталізувати органолептичні показники доброякісного силосу, сінажу, браги, коренебульбоплодів.
12. Назвати і деталізувати органолептичні показники доброякісних концентрованих кормів (фуражного зерна, комбікормів, макух).
13. Назвіть відомі вам класифікації отруйних рослин.
14. Розкрийте суть технолого-гігієнічної класифікації отруйних і шкідливих рослин (за В.Ф.Матусевичем та ін.).
15. Охарактеризуйте класифікацію отруйних рослин за клінічними ознаками, згідно схеми М.В.Демчука зі співавт.

Заняття 3

Тема: Санітарна оцінка гнойового господарства, методів утилізації трупів тварин. Дезінфекція, дезінсекція, дератизація - організація і проведення в умовах господарства.

Мета: Провести санітарно-гігієнічне обстеження приміщень на предмет влаштування системи каналізації та зберігання гною в господарстві, розрахувати площу та ємкість гноєсховища. Провести розрахунок деззасобів, інсектицидів та ратицидів у робочих концентраціях для проведення дезінфекції, дезінсекції та дератизації приміщень.

Матеріальне забезпечення: рулетки, робочі зошити, ручки, калькулятори.

Місце проведення практики: Територія, тваринницькі приміщення, гноєсховище навчально-науково-виробничої клініки ЗВО «ПДУ».

Завдання 1. Визначити метод прибирання гною та облаштування системи каналізації у приміщенні. Охарактеризувати метод зберігання гною, його організацію, у випадку необхідності, біотермічного знезараження гною.

Завдання 2. Розрахувати потребу тварин у підстилці та охарактеризувати останню.

Завдання 3. Розрахувати площу і ємкість гноєсховища.

$$F = \frac{m \cdot g \cdot n}{h \cdot j}$$

де: F - площа гноєсховища (м²);

m- кількість тварин (голів);

g- кількість гною від однієї тварини за добу (кг);

n - термін зберігання гною (діб);

h- висота бурта вкладання гною (м);

j- об'ємна маса гною (кг/м³).

Кількість гною від однієї тварини за добу визначають за формулою:

$$g = g_e + g_p$$

де: g_e- кількість екскрементів;

g_p-кількість підстилки на 1 тварину.

Об'ємна маса (j) гною складає при механічних системах видалення (кг/м³): свинячого - 900; великої рогатої худоби - 700; овечого - 600; пташиного -800. При утриманні на глибокій підстилці: великої рогатої худоби - 500; овечого - 450; пташиного - 550. При гідравлічних системах видалення свиней -1100; великої рогатої худоби - 1000.

Завдання 4. Розрахувати необхідну кількість деззасобів для проведення дезінфекції виходячи з конкретного приміщення, яке досліджував студент. Норми витрат деззасобів методом миття і поливання 0,5 - 1л/м² площі, для обробки аеросуспензіями - 200мл/м², а при аерозольній дезінфекції - 20мл/м³.

Завдання 5. Розрахувати дозу інсектицидних засобів для проведення винищувальної дезінсекції і характеризують організацію останньої на фермі (виходячи з завдання). Інсектицидні препарати випускають у чистому вигляді з вмістом 100% активної речовини (АДР), або у вигляді технічних препаратів, концентратів, емульсій з різним вмістом АДР. Дозування цих препаратів проводиться з розрахунку на вміст АДР: $x = (A \times B) : C$

де x - доза препарату для приготування робочого розчину, г;

A - робоча концентрація розчину, %;

B - об'єм розчину для дезінсекції, мл;

C - відсотковий вміст АДР у препараті, %.

Завдання 6. Розкрити порядок організації та проведення дератизації у досліджуваному приміщенні *безпринципним методом* або ж з використанням *принципу*.

Контрольні питання.

1. Поняття про гнойове господарство та методи зберігання гною.
2. Види гноєсховищ. Принцип розрахунку площі гноєсховища.
3. Суть і правила біотермічного знезараження гною.
4. Дегельмінтизація гною.
5. Суть переробки гною в біогаз.
6. Методи утилізації трупів та їх санітарно-гігієнічна та господарсько-економічна оцінка.
7. Застосування утилізації трупів методом спалювання.
8. Суть утилізації трупів тварин в біотермічних ямах.
9. Дезінфекція. Значення і складові частини заходів при проведенні дезінфекції.
10. Основні види дезінфекції, їх суть.
11. Характеристика основних засобів і методів дезінфекції.
12. Основні технічні засоби для проведення дезінфекції.
13. Що розуміють під дезінсекцією? Види дезінсекції.
14. Найбільш поширені препарати для дезінсекції?
15. Що розуміють під дератизацією? Види і методи дератизації.
16. Засоби для дератизації приміщень. Найбільш поширені препарати для дератизації?

Оцінювання результатів навчальної практики.

Згідно робочої програми дисципліни «Гігієна тварин і ветеринарна санітарія» навчальна практика входить в поточний контроль, в межах якого здобувач вищої освіти може набрати 60 балів. Навчальна практика оцінюється максимально в 7 балів. Оцінювання проводиться у тестовій формі. Після закінчення навчальної практики здобувачі виконують тестові завдання, кількість яких складає 50 питань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,2 бал. Кількість набраних балів підлягає округленню до цілого числа.

Критерії оцінювання тестового контролю знань після проходження навчальної практики

Кількість отриманих балів	Рівень	Критерії оцінювання
7	Високий	Здобувач вищої освіти дає 100-90 відсотків правильних відповідей на тестові завдання. Здобувач дуже добре володіє необхідними знаннями і практичними навиками.
5-6	Достатній	Здобувач вищої освіти дає 89-75 відсотків правильних відповідей на тестові завдання. Здобувач демонструє хороше засвоєння матеріалу, але з деякими незначними недоліками. Добре засвоїв основний матеріал для

		практичної підготовки, проте його знання можуть бути недостатньо глибокими.
3-4	Середній	Здобувач вищої освіти дає 74-67 відсотків правильних відповідей на тестові завдання. На цьому рівні здобувач володіє необхідним для практичної підготовки матеріалом на мінімально достатньому рівні.
2	Низький	Здобувач вищої освіти дає 66-60 відсотків правильних відповідей на тестові завдання. Здобувач володіє лише окремими елементами необхідного для практичної підготовки матеріалу.
0-1	Незадовільний	Здобувач вищої освіти дає 59-0 відсотків правильних відповідей на тестові завдання. На цьому рівні здобувач не засвоїв необхідний для практичної підготовки матеріал.

ТЕСТОВІ ПИТАННЯ:

1. На якій висоті слід вимірювати температуру повітря у приміщенні для тварин?

- А. Під стелею
- Б. На рівні підлоги
- В. У зоні розміщення тварин (зона дихання)
- Г. Біля вентиляційного отвору

2. Температурний оптимум для дорослої великої рогатої худоби становить:

- А. 0...+5 °С
- Б. +8...+16 °С
- В. +20...+25 °С
- Г. +25...+30 °С

3. Якщо показання «сухого» і «вологого» термометрів однакові, відносна вологість повітря становить:

- А. 50 %
- Б. 75 %
- В. 100 %
- Г. 0 %

4. При роботі з психрометром Ассмана необхідно:

- А. Тримати прилад нерухомо
- Б. Змочувати резервуар дистильованою водою та забезпечити вентиляцію
- В. Нагрівати прилад перед використанням
- Г. Встановлювати його під прямими сонячними променями

5. Вимірювання атмосферного тиску має значення для:

- А. Оцінки освітленості
- Б. Прогнозування погоди та оцінки мікроклімату
- В. Визначення вологості
- Г. Вимірювання температури корму

6. Малі швидкості руху повітря вимірюють:

- А. Кататермометром
- Б. Люксметром
- В. Термографом
- Г. Психрометром

7. Нормальна швидкість руху повітря в холодний період року у приміщеннях для ВРХ становить:

- А. 1–2 м/с
- Б. 0,8–1 м/с
- В. 0,1–0,3 м/с
- Г. 3–5 м/с

8. Світловий коефіцієнт — це:

- А. Відношення площі підлоги до площі вікон
- Б. Відношення площі вікон до площі підлоги
- В. Потужність ламп на 1 м²
- Г. Рівень освітленості в люксах

9. Метод «вільного осідання» для визначення мікроорганізмів у повітрі полягає у:

- А. Пропусканні повітря через фільтр
- Б. Осадженні мікроорганізмів на живильне середовище під дією сили тяжіння
- В. Центрифугуванні повітря
- Г. Нагріванні повітря

10. Сірководень утворюється внаслідок:

- А. Аеробного окиснення
- Б. Анаеробного розкладання органічних речовин
- В. Дихання тварин
- Г. Випаровування води

11. Санітарно-топографічне обстеження вододжерела передбачає:

- А. Лише лабораторний аналіз води
- Б. Оцінку розташування джерела відносно можливих джерел забруднення

- В. Вимірювання швидкості вітру
- Г. Визначення врожайності кормів

12. Згідно з ДСанПіН 2.2.4-171-10 питна вода не повинна мати запаху більше:

- А. 1 бал
- Б. 2 балів
- В. 3 балів
- Г. 4 балів

13. Середню пробу грубих кормів (сіна, соломи) формують:

- А. З одного місця
- Б. Із різних місць партії методом точкових відборів
- В. Лише з поверхні скирти
- Г. Після подрібнення всієї партії

14. Одна з класифікацій отруйних рослин базується на:

- А. Кольорі квітів
- Б. Вмісті токсичних речовин
- В. Висоті рослин
- Г. Урожайності

15. До основних видів гноєсховищ належать:

- А. Траншейні, наземні, лагунні
- Б. Баштові та шахтні
- В. Лише закриті бетонні
- Г. Біотермічні ями

16. Площа гноєсховища розраховується з урахуванням:

- А. Кількості працівників
- Б. Поголів'я тварин і періоду накопичення гною
- В. Площі ферми
- Г. Об'єму водопостачання

17. Біотермічне знезараження гною ґрунтується на:

- А. Обробці хлором
- Б. Самонагріванні маси до 60–70 °С внаслідок мікробіологічних процесів
- В. Заморожуванні
- Г. Висушуванні на сонці

18. Дегельмінтизація гною спрямована на:

- А. Зменшення вологості
- Б. Знищення яєць і личинок гельмінтів
- В. Підвищення родючості ґрунту
- Г. Зниження запаху

19. Біотермічна яма для утилізації трупів забезпечує:

- А. Заморожування тканин
- Б. Самонагрівання маси і знезараження
- В. Консервування решток
- Г. Висушування трупа

20. До профілактичної дезінфекції належить:

- А. Проведення заходів у неблагополучному господарстві
- Б. Регулярна обробка приміщень незалежно від наявності інфекції
- В. Обробка лише після спалаху хвороби
- Г. Дезінфекція трупів

21. Яка норма земельної площі (м²/ на одну тварину) при виборі земельної ділянки для будівництва молочної ферми

- А. 100-120
- Б. 150- 180
- В. 180 -200
- Г. 200 -220

22. На якій відстані (м) від тваринницьких приміщень розташовують гноєсховище?

- А. 50 – 100
- Б. 150 – 200

В. 300 – 350

Г. 500 – 1000

23. Допустимий нахил (градусів °) території за рельєфом місцевості для будівництва тваринницьких ферм?

А. 20

Б. 15

В. 10

Г. 5

24. Які способи утримання свиноматок і поросят застосовують при промислового вирощуванні свиней?

А. На глибокій підстилці

Б. Вигульна і без вигульна

В. Однофазний, двофазний, трифазний

Г. На вигульних майданчиках

25. Вкажіть правильну послідовність згодовування кормів для підтримання нормального травлення у коней?

А. Грубі – соковиті – концентровані

Б. Соковиті – концентровані – грубі

В. Концентровані – соковиті – грубі

Г. Концентровані – грубі

26. Від чого залежить місце відбору води?

А. Від характеру джерела і мети дослідження води

Б. Від лабораторії, що проводить дослідження

В. Від погодних умов

Г. Від якості ґрунтів

27. Яка температура води допускається для напування високопродуктивних і вагітних маток?

А. 5-6° С

Б. 12-16° С

В. 18-20° С

Г. 30-15° С

28. Які земельні ділянки не рекомендують відводити під будівництво тваринницьких ферм і комплексів?

А. Ділянки на пагорбах

Б. Ділянки, що затоплюються, та з забрудненим ґрунтом

В. Ділянки з кам'янистими ґрунтами

Г. Ділянки з чорноземами.

29. Яке призначення санітарно-захисної зони?

А. Ніякого призначення не має, їх встановлюють спонтанно

Б. Забезпечити охорону повітря, ґрунтових вод та ґрунтів від забруднення промисловими відходами

В. Забезпечити наявність дерев для створення прохолоди у спекотну пору року

Г. Забезпечити мікроклімат для тваринницьких приміщень

30. Що таке виробнича зона?

А. Територія на якій розміщують адміністративні будови та споруди

Б. Територія на якій розміщують допоміжні будови для зберігання продукції

В. Територія на якій розміщують будови та споруди для утримання тварин, підсобні та допоміжні об'єкти пов'язані з технологічним процесом

Г. Територія на якій розміщені адміністративно-побутові споруди, їдальні, санпропускник, лабораторія, медпункт, профілакторій, дезблок, профілакторій

31. Що таке вентиляція у тваринницьких приміщеннях?

А. Приплив до приміщення повітря

Б. Повітрообмін або видалення повітря з приміщення і заміна його свіжим

В. Видалення з приміщення повітря

Г. Зазообмін між тваринами і повітрям у тваринницьких приміщеннях

32. Найбільш раціональний спосіб утилізації гною:

- А. Анаеробна переробка гною в біогаз
- Б. Холодний
- В. Гарячий
- Г. Аеробний

33. Нормативи відносної вологості повітря у профілакторіях для молодняку великої рогатої худоби:

- А. 90 - 95%
- Б. 50 - 80%
- В. 30 - 36%
- Г. 38 - 46%

34. Які сполуки утворюються в крові тварин при вдиханні повітря з підвищеним вмістом аміаку?

- А. Метгемоглобін
- Б. Лужний гематин
- В. Сірчисте залізо
- Г. Карбоксигемоглобін

35. Як визначити органолептично вміст сірководню у повітрі твариницьких приміщень:

- А. З допомогою дослідів
- Б. З допомогою індикаторного паперу
- В. По Суботіну-Нагорському
- Г. По запаху (запах тухлих яєць)

Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації до практичних занять і самостійного вивчення дисципліни «Гігієна тварин і ветеринарна санітарія» до розділу: «Санітарно-гігієнічні вимоги до повітря тваринницьких приміщень» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина». Світлана Лайтер-Москалюк Кам'янець-Подільський: ПДАТУ, 2019. 82 с.
2. Методичні рекомендації для виконання індивідуального завдання здобувачами вищої освіти з навчальної дисципліни «ветеринарна санітарія і гігієна тварин» спеціальності 211 "ветеринарна медицина" дисципліни «гігієна тварин» для 204 «технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» / С.В. Лайтер-Москалюк. Кам'янець-Подільський: ПДАТУ, 2020. 31 с.
3. Методичні рекомендації до практичних занять і самостійного вивчення дисципліни «Гігієна тварин і ветеринарна санітарія» до розділу: «Ветеринарно-санітарні заходи у тваринництві» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина». Світлана Лайтер-Москалюк Кам'янець-Подільський: ЗВО «ПДУ», 2024. 50 с.
4. Методичні рекомендації до лабораторно-практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Ветеринарна токсикологія» розділ: «Фітотоксикози тварин» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина». Світлана Лайтер-Москалюк Кам'янець-Подільський: ЗВО «ПДУ», 2023. 38 с.
5. Методичні рекомендації до лабораторно-практичних занять і самостійного вивчення дисципліни «Гігієна тварин і ветеринарна санітарія» до розділу: «Санітарно-гігієнічна оцінка води» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина». Світлана Лайтер-Москалюк Кам'янець-Подільський: ЗВО «ПДУ», 2024. 44 с.
6. Методичні рекомендації до практичних занять і самостійного вивчення дисципліни «Гігієна тварин і ветеринарна санітарія» до розділу: «Санітарно-гігієнічні вимоги до кормів» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина». Світлана ЛАЙТЕР-МОСКАЛЮК Кам'янець-Подільський: ЗВО «ПДУ», 20245. 26 с.

Рекомендована література

1. Ветеринарна гігієна і санітарія : практикум / уклад.: В. В. Вороняк, М. В. Чорний, Р. В. Милостивий. Львів : ФОП Корпан Б. І., 2023. 284 с. : рис., табл. – Бібліогр.: с. 251-252 (21 назва).
2. Гігієна тварин /М.В. Демчук, М.В. Чорний, М.П. Високос, Я.С. Павлюк; За ред.. М.В. Демчука. -К.:Урожай,1996.-384с
2. Гігієна тварин: Практикум /М.В. Демчук, Й.В. Андрусишин, Є.С. Гаврилець та ін.; За ред.. М.В. Демчука.-К.: Вид-во «Сільгоспосвіта»,1994.-328с.
3. Демчук М.В., Чорний М.В., Захаренко М.О., Високос М.П. /Гігієна тварин: Підручник. Друге видання.-Харків: Еспада, 2006.-520с.
4. ДСанПН 2.2.4-171-10 Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною.
- 5.. Практикум для лабораторно-практичних занять з гігієни тварин. /Високос М.П., Чорний М.В., Захаренко М.О.- Харків: Еспада,2003. -218с.
6. Засекін Д.А., Поляковський В.М., Соломон В.В. Санітарні норми для тваринницьких та переробних підприємств України. навч.посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2015, 400с.
7. Повозніков М.Г., Решетник А.О. Утримання та гігієна свиней. Навч.посіб. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д.Г., 2017. 272с.
8. Відомчі норми технологічного проектування. Скотарські підприємства (комплекси, ферми, малі ферми) ВНТП – АПК 01.05 (Міністерство аграрної політики України). К., 2005. 60 с.
9. Відомчі норми технологічного проектування. Свинарські підприємства (комплекси, ферми, малі ферми) ВНТП – АПК 02.05 (Міністерство аграрної політики України). К., 2005. 98 с.
10. Відомчі норми технологічного проектування. Вівчарські і козівничі підприємства ВНТП – АПК 03.05 (Міністерство аграрної політики України). К., 2005. 87 с.
11. Відомчі норми технологічного проектування. Підприємства птахівництва ВНТП – АПК 04.05 (Міністерство аграрної політики України). К., 2005. 90 с.
12. Відомчі норми технологічного проектування. Підприємства звірівництва та кролівництва ВНТПАПК-05.07 (Міністерство аграрної політики України). К., 2007. 65 с.
13. Відомчі норми технологічного проектування. Конярські підприємства ВНТП-АПК-06.07 (Міністерство аграрної політики України). К., 2007. 55 с.

14. Державні будівельні норми України. Будинки і споруди. Будівлі і споруди для тваринництва. ДБНВ.2.2-1-95 (Державний комітет України у справах містобудування і архітектури. Держкоммістобудування України). К., 1995. 38 с.
15. ВНТП-АПК-09.06 Відомчі норми технологічного проектування. Системи видалення, обробки, підготовки та використання гною. К.: Міністерство аграрної політики України, 2006. 100 с.

ЗМІСТ

Програма навчальної практики з дисципліни «Гігієна тварин і ветеринарна санітарія	3
Санітарно-гігієнічна оцінка території тваринницької ферми та конкретного тваринницького приміщення.	6
Санітарно-гігієнічні вимоги до кормів і питної води.	10
Санітарна оцінка гнойового господарства, методів утилізації трупів тварин. Дезінфекція, дезінсекція, дератизація - організація і проведення в умовах господарства.	13
Оцінювання результатів навчальної практики	15
Тестові питання	17
Методичне забезпечення.	24
Рекомендована література.	25

Методичні рекомендації до виконання програми навчальної практики з дисципліни «Гігієна тварин і ветеринарна санітарія» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 211 (Н6) «Ветеринарна медицина. Світлана ЛАЙТЕР-МОСКАЛЮК Кам'янець-Подільський: ЗВО «ПДУ», 2025. 26 с. (1,45 др.ар.).

Заклад вищої освіти « Подільський державний університет»,
вул. Шевченка, 12,
м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл., 32300

